

KAPSAMLI KÂR (ZARAR): RAPORLAMA YÖNTEMİ TERCİHLERİ VE FİNANSAL PERFORMANSIN RAPORLANMASINA ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Hikmet ULUSAN*

Özet

Bu çalışmada, kapsamlı kârı (zararı) raporlamada hangi raporlama yöntemlerinin tercih edildiği, kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin ne olduğu ile finansal kuruluşlar ve diğer şirketler arasında farklılık olup olmadığının araştırılması amaçlanmıştır. Frekans analizinin kullanıldığı çalışmada ulaşılan önemli sonuçlar şunlardır: Borsa İstanbul'a kayıtlı kapsamlı kâr (zarar) raporlayan halka açık şirketlerce diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutarla raporlanması daha çok tercih edilmektedir. Şirketlerin yaklaşık yarısında kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanması üzerine etkisi önemli olup bu etki daha çok pozitifdir. En büyük ağırlığa sahip kalem yabancı para çevrim farklarındaki değişimdir. Finansal kuruluşlar ve diğer şirketler arasında kapsamlı kârı (zararı) raporlama yöntemi tercihleri, kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin yönü ve en büyük ağırlığa sahip diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemi açısından farklılıklar bulunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Kapsamlı Kâr (Zarar), Raporlanması, Etkisi, Diğer Kapsamlı Kâr (Zarar), Diğer Kapsamlı Kâr (Zarar) Kalemleri

Comprehensive Income (Loss): An Investigation on Its Reporting Method Preferences and Its Effect on Financial Performance Reporting

Abstract

This study's purpose is to examine which methods are the comprehensive income (loss) for reporting being preferred, what is its effect on financial performance reporting, and whether there is a difference between financial institutions and other companies. In this study used the frequency analysis, significant results obtained as follows: The publicly-held companies listed on the Borsa Istanbul and also reporting comprehensive income (loss) more preferred the reporting of other comprehensive income (loss) items before related tax effects. The effect of comprehensive income (loss) on financial performance reporting is significant and this effect is more positive in approximately half of the companies. The greatest weighted item is the change in foreign currency translation adjustments. There are differences between financial institutions and other companies in terms of the reporting method preferences of comprehensive income (loss), the direction of its effect on financial performance reporting and the greatest weighted other comprehensive income (loss) item.

Keywords: Comprehensive Income (Loss), Its Reporting, Its Effect, Others Comprehensive Income (Loss), Others Comprehensive Income (Loss) Items

---

* Doç. Dr., Bozok Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, hikmet.ulusan@bozok.edu.tr

GİRİŞ

İşletmenin yatırıma dönüştürülebilen kaynaklarından kâr elde edebilme becerisi olarak tanımlanan finansal performansın (Akdoğan ve Tenker, 2007: 67) ölçülmesi ve raporlanması, her zaman muhasebe standart belirleyicileri uğraştıran ve muhasebe bilgi kullanıcılarını en çok ilgilendiren konulardan biri olmuştur (Kanagaretnam vd., 2009: 352; Lau Ka Pik and Lee Kam Ha, 2010: 8). Bu konudaki tartışmaların merkezinde birbirleriyle ilişkili üç ana sorun bulunmaktadır. İlk sorun, işletmelerin varlık ve borçlarının tarihsel maliyetle mi yoksa gerçeğe uygun değerle mi değerlendirileceğidir. İkincisi, işletme sahiplerinin servetindeki artış cari faaliyet performansı görüşü mü yoksa kapsamlı kâr (1) görüşü mü esas alınarak belirlenecektir. Üçüncüsü ise, sahiplerin servetinde ortaya çıkan değişikliklerin “clean surplus” görüş mü yoksa “dirty surplus” görüş mü esas alınarak raporlanacağıdır (2) (Kanagaretnam vd., 2009: 352). Cari faaliyet performansı görüşü ve kapsamlı kâr görüşü sırasıyla “dirty surplus” muhasebe ve “clean surplus” muhasebe olarak da bilinir (Khan, 2012: 11). Özetle, tarihsel açıdan finansal performansın raporlanması konusu, esas itibarıyla cari faaliyet performansı veya “dirty surplus” ve kapsamlı kâr veya “clean surplus” görüşleri arasındaki tezatlığa göre nitelendirilmektedir (McCoy vd., 2009).

Muhasebe mesleğinde söz konusu iki görüş arasında uzun zamandan beri devam eden bir tartışma bulunmaktadır (Dhaliwal vd., 1999: 44; Biddle and Choi, 2006: 2; Cheng and Lin, 2008: 4). Bu tartışma, 1930’lu yıllardan günümüze kadar muhasebe standardı oluşturmanın en önde gelen konularından biri olmuştur (Dhaliwal vd., 1999: 44; Dastgir and Velashani, 2008: 124). Geleneksel görüş olarak da bilinen cari faaliyet performansı görüşünde finansal performans, geleneksel gelir tablosunda (kâr veya zarar tablosunda) sunulan kâr (zarar) yoluyla ölçülür. Kâr (zarar), gerçekleşme ilkesi ve eşleştirme ilkesi esas alınarak belirli bir dönemde gerçekleşen gelirler ile bu gelirleri elde etmek için katlanılan tarihi maliyet arasındaki fark olup son derece güvenilir ve doğrulanabilir olması sayesinde yaygın biçimde kullanılmıştır. Ancak, bu performans ölçüsü bilgi teknolojisindeki gelişmeler, sermaye piyasalarının evrenselleşmesi, çokuluslu şirketlerin oluşumu, gelişmiş türev ürünleri ve diğer karmaşık finansal araçların kullanımının artması gibi iş ve yatırım çevresinde yaşanan gelişmeler sonucunda günümüzün hızla gelişen ekonomisinde ortaya çıkan gereksinimleri karşılayamaz hale gelmiş ve bu gelişmelerin ortaya çıkardığı sorunlara çözüm olarak kapsamlı kâr görüşü ortaya atılmıştır (Liu and Liu, 2009: 74).

1990’lı yıllarda işletmeleri temel finansal tablolarında kapsamlı kârı (zararı) raporlamaya iten güçlü bir hareket başlamıştır (Fernández and Arana, 2010: 118). Muhasebe meslek elemanları, araştırmacılar ve muhasebe standartları belirleme kurumlarının tartışmaları finansal performans raporlama sürecinin iyileştirilmesi ile ilgili olarak kapsamlı kâr (zarar) üzerine odaklanmaktadır (Pascan, 2010: 186).

Kapsamlı kârın (zararın) raporlanması konusu, standart belirleyiciler için hiç şüphesiz daha fazla önemli olmaktadır (Roberts and Wang, 2009: 341). Finansal tabloların daha şeffaf ve ihtiyaca uygun bilgi sağlamasına duyulan gereksinimden dolayı gittikçe daha fazla ülkede muhasebe standart belirleyicileri kapsamlı kâr görüşünü kabul etmiş veya kabul etmek için girişimde bulunmuştur (Wang vd., 2006: 388; Kanagaretnam vd., 2009: 353). Söz konusu muhasebe standartları, işletmelerden finansal tablolarında kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini raporlamalarını ve gerçeğe uygun değer değerlendirme yöntemini kullanmalarını ister. Bu standartlara örnek olarak İngiltere Muhasebe Standartları Kurulu'nun 1992'de yayımladığı "FRS 3 Finansal Performansın Raporlanması", Yeni Zelanda Muhasebe Standartları Kurulu'nun 1994'de yayımladığı "FRS 2 Finansal Raporların Sunumu", ABD Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Accounting Standards Board, FASB)'nin 1997'de yayımladığı "SFAS No. 130 Kapsamlı Gelirin Raporlanması", Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (UMSK)'nin 1997'de yayımladığı "UMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu" (Kanagaretnam vd., 2009: 353) ve Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) (3)'nin 2005'de yayımladığı ve UMS 1'in Türkçeye çevirisi niteliğinde olan "TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu" verilebilir.

UMSK, UMS 1'i 2003 ve 2007'de revize etmiştir. Ayrıca, UMS 1'de yayımlandığı tarihten itibaren farklı zamanlarda değişiklikler de yapılmıştır (Deloitte, t.y.). UMSK, 2007'de UMS 1'in revize edilmesinde SFAS No. 130'u esas almıştır (Lau Ka Pik and Lee Kam Ha, 2010: 5). 2007'de revize edilen UMS 1, 1 Ocak 2009'dan itibaren yürürlükte olup UMSK'nın gelir tablosunda sunulan bilginin faydalılığını artırmak amacıyla 2001'de başlattığı "Performans Raporlama Projesi"nin bir ürünüdür. UMSK'nın bu projedeki temel amacı, kârın bütün unsurlarını sınıflandıracak ve gösterecek olan kapsamlı gelir tablosu (kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu) oluşturmaktır (Andersson and Karlsson, 2011: 1-5). Kapsamlı kâr görüşünü esas alan revize edilmiş UMS 1 ve dolayısıyla TMS 1, finansal performansın "clean surplus" görüşüne göre raporlanmasını benimsemiş (Ferraro and Veltri, 2012: 588) iken 2009 öncesinde ise "dirty surplus" görüşüne göre raporlanmasını esas almaktaydı.

Bilindiği gibi Borsa İstanbul (BIST)'a kayıtlı şirketler, finansal tablolarını Avrupa Birliği tarafından kabul edilen haliyle Uluslararası Muhasebe / Finansal Raporlama Standartları (UMS / UFRS)'na veya bu kapsamda benimsenen standartlara aykırı olmayan Türkiye Muhasebe / Finansal Raporlama Standartları (TMS / TFRS)'na göre hazırlayıp yayımlamak zorundadır. BIST'ye kayıtlı şirketler, 1 Ocak 2009'dan itibaren diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini sadece bilançoda (finansal durum tablosunda) özkaynaklar arasında değil aynı zamanda kapsamlı gelir tablosu veya diğer kapsamlı gelir tablosunda (diğer kapsamlı kâr veya zarar tablosunda) da raporlamak zorundadırlar. Bu çalışmada, BIST'ye kayıtlı halka açık şirketlerde kapsamlı kârı (zararı) raporlamada hangi raporlama yöntemlerinin tercih edildiği ve kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın

raporlanmasına etkisinin ne olduğu ile finansal kuruluşlar ve diğer şirketler arasında farklılık olup olmadığının araştırılması amaçlanmıştır. Çalışma, 2011 yılında BIST'ye kayıtlı halka açık şirketlerden kapsamlı kâr (zarar) raporlayanlar ile sınırlı olup frekans analizi kullanılarak yapılmıştır.

Türkiye'de kapsamlı kâr (zararı) raporlama yöntemi tercihleri ve kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisi konusunda sadece Sarioğlu ve Türel (2012) tarafından yapılmış bir çalışma bulunmaktadır. Kapsamlı kâr (zararı) raporlama yöntemi tercihleri ve kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin finansal kuruluşlar ve diğer şirketler arasında farklılık gösterip göstermediği konusunda ise herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Ayrıca, kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin önemlilik seviyesi konusunda da yapılmış bir çalışma yoktur. Bu nedenle, çalışma, muhasebe literatürüne gelişmekte olan ekonomilerde UMS / UFRS ve dolayısıyla TMS / TFRS'ye göre sunulan finansal tablolarda kapsamlı kâr (zararı) ve diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini raporlamada şirketlerin neye önem verdikleri ve kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisini değerlendirerek katkı yapar. Çalışmanın bir diğer katkısı ise, finansal kuruluşlar ve diğer şirketler arasında farklılık olup olmadığı konusunda da bakış açısı sağlamasıdır.

Çalışmanın geriye kalan kısmı şu şekilde düzenlenmiştir. İlk olarak kapsamlı kâr (zarar) kavramı, unsurları ve raporlanmasından bahsedilmiştir. Daha sonra, kapsamlı kârın (zararın) raporlanması ve etkileri konusunda yapılan ampirik çalışmalarla ilgili literatür araştırmasına yer verilmiştir. Son olarak da, kapsamlı kâr (zararı) raporlama yöntemi tercihleri ve kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisi üzerine yapılan araştırmadan bahsedilmiştir. Çalışma sonuç kısmı ile tamamlanmıştır.

I. KAPSAMLI KÂR (ZARAR) KAVRAMI

Kapsamlı kâr (zarar) kavramı yeni bir kavram değildir. Bu kavram, 1980'li yılların ortalarından itibaren faaliyet kârı (zararı) ve kâr (zarar) kavramlarına ilaveten muhasebe mesleğinde kabul görmeye başlamıştır (Duangploy and Penkar, 2000). Kapsamlı kâr (zarar), aynı zamanda "clean surplus" kâr olarak da bilinir (Wang vd., 2006: 388; Kanagaretnam vd., 2009: 352). Kapsamlı kâr (zarar) kavramı, sermaye koruma yaklaşımı tarafından türetilir (Kaewprapa and Ussahawanitchakit, 2011). Bu kavramı, muhasebe literatürüne resmi olarak takdim eden ve tanımlayan kuruluş FASB'dir. FASB, 1980'de yayımladığı ve 1985'de yayımlanan "SFAC No. 6 Finansal Tablo Unsurları" ile yürürlükten kaldırdığı "SFAC No. 3 İşletmelerin Finansal Tablo Unsurları"nda kapsamlı kâr (zarar) kavramını tanımlamıştır (Pascan, 2010: 186). FASB, 1984'de yayımladığı "SFAC No. 5 İşletmelerin Finansal Tablolarda Tanınma ve Ölçüm" de ise kapsamlı kârın

(zararın) açıklanmasını tavsiye etmiştir (Cahan vd., 2000: 1276). UMS 1’de, özkaynaklardaki değişimler ortakların ortak olmaları nedeniyle ve ortakların ortak olmaları dışında ortaya çıkan işlemler olarak iki boyutta incelenmektedir. Ortakların ortak olmaları dışındaki işlemler, kapsamlı kâr (zarar) ve diğer kapsamlı kâr (zarar) kavramlarının UMS / UFRS literatürüne girmesine neden olmuştur (Öztürk, 2009: 93). TMS 1 paragraf (par.) 7’de kapsamlı kâr (zarar) “ortakların ortak olmaları nedeniyle ortaya çıkan işlemler dışındaki işlemler ve diğer olaylar ve koşullar sonucu belirli bir dönemde özkaynaklardaki değişimdir” biçiminde tanımlanmıştır. TMSK’nın ve dolayısıyla UMSK’nın tanımına benzer bir tanım FASB SFAC No. 3 ve bu kavramlar bildirisinin yerine geçen SFAC No. 6’da da yapılmıştır. FASB, söz konusu kavramlar bildirilerinde kapsamlı kâr (zarar) kavramını kapsamlı kâr görüşü ile tutarlı bir şekilde tanımlamıştır.

Kapsamlı kârın (zararın) üç önemli boyutu bulunmaktadır. Bunlar; ekonomik kâr, ortaklar dışı değişim ve gerçekleşmiş ve gerçekleşmemiş kâr veya zararlardır. Ekonomik kâr, genellikle gerçeğe uygun değer kullanılarak ekonomik değeri etkileyen bütün olay ve sonuçlarının kümülatif etkisinin bir ölçüsüdür (Kaewprapa and Ussahawanitchakit, 2011). Bu kâr, genellikle nakit akımı ve net varlıkların gerçeğe uygun değerindeki değişikliğin toplamı olarak ölçülür (Wild vd., 2004’den Fitzpatrick vd., 2010: 22; Kaewprapa and Ussahawanitchakit, 2011). Ortaklar dışı değişim boyutu, ortakların ortak olmaları nedeniyle ortaya çıkan işlemler dışında özkaynaklarda değişikliğe neden olan bütün gelir ve gider kalemlerini nitelendirir. Dolayısıyla, ortakların sermaye katkıları, işletmenin özkaynak araçlarının yeniden edinimi ve temettü ödemesi gibi ortaklarla bunların ortak olmaları nedeniyle ortaya çıkan işlemler kapsamlı kâr (zarar) kalemleri değildir (Kaewprapa and Ussahawanitchakit, 2011). Gerçekleşmiş ve gerçekleşmemiş kâr veya zararlar boyutu, işletme kârının (zararının) hem gerçekleşmiş hem de gerçekleşmemiş gelir ve giderlerden oluştuğunu ifade eder (Kishikawa vd., 2009; Kaewprapa and Ussahawanitchakit, 2011).

Özetle, kapsamlı kâr (zarar), işletmenin toplam performansını yani kâr (zarar) yaratma potansiyelini ifade etmekte (Örten vd., 2007: 31) olup geleneksel gelir tablosunda yer alan kârdan (zarardan) daha kapsamlıdır. Kapsamlı kâr (zarar), geleneksel gelir tablosunda yer alan kâra (zarara) ilaveten bu tabloda yer almayan ve varlık veya borçların cari değerlerinde ortaya çıkan değişikliklerden kaynaklanan gerçekleşmemiş gelir ve giderleri de kapsar. Dolayısıyla, TMS 1’e göre hazırlanan kapsamlı gelir tablosunda veya diğer kapsamlı gelir tablosunda sunulan kapsamlı kâr (zarar), gerçekleşmiş ve gerçekleşmemiş gelir ve gider kalemlerinden oluşmaktadır. Şu da bilinmelidir ki, TMS 1’e göre bazı varlıklara ilişkin değerlendirme farkları, bu varlıklar elden çıkarılmamış olsalar bile gerçekleşmiş gelir ve gider kapsamında değerlendirilmektedir. Örneğin; gerçeğe uygun değer farkı kâra (zarara) yansıtılan olarak sınıflandırılan ve aktif bir piyasada işlem gören menkul kıymetlerin değerlendirme farkları bu kapsamdadır (Bayri, 2010: 101).

II. KAPSAMLI KÂRIN (ZARARIN) UNSURLARI

TMS 1 par. 7’de kapsamlı kârın (zararın) “kârın (zararın) ve diğer kapsamlı kârın (zararın) bütün unsurlarını kapsayacağı” ifade edilmiştir. Kâr (zarar), geleneksel gelir tablosunda sunulan kâr (zarar) olup TMS 1 par. 7’de “kapsamlı kârdan (zarardan) diğer kapsamlı gelirler dışındaki giderlerin indirilmesi” olarak tanımlanmıştır. Toplam kapsamlı kâr (zarar) ile kâr (zarar) arasındaki fark ise diğer kapsamlı kârdır (zarardır). Diğer kapsamlı kârın (zararın) tanımı ise TMS 1 par. 7’de “diğer TFRS’ler tarafından gerekli kılındığında ya da izin verildiğinde kârda (zararda) muhasebeleştirilmeyen gelir ya da gider (yeniden sınıflandırma düzeltmeleri de dahil olmak üzere) kalemlerini kapsar” biçiminde yapılmıştır. TMS 1 par. 7’de yeniden sınıflandırma düzeltmeleri de “cari dönemde ya da önceki dönemlerde diğer kapsamlı kârda (zararda) muhasebeleştirilmiş olan cari dönemde kârda (zararda) yeniden sınıflandırılan tutardır” biçiminde tanımlanmıştır.

Diğer kapsamlı kâr (zarar) unsurları olan gelir ve giderler, diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemleri olarak adlandırılmakta olup bu kalemler “dirty surplus” kalemler (4) olarak da bilinir (O’Hanlon and Pope, 1999: 459; Kubota vd., 2007: 3; Shuto vd., 2009: 119; Fitzpatrick vd., 2010: 21; Zülch and Pronobis, 2010: 2; Andersson and Karlsson, 2011: 1; Ferraro and Veltri, 2012: 588). Çünkü diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemleri, geleneksel gelir tablosunda sunulan kâr (zarar) değil doğrudan özkaynaklara yansıtılarak “clean surplus” ilişkiyi ihlal eder (Wang vd., 2006: 390; Ferraro and Veltri, 2012: 588). Bu kalemler, işletme yönetiminin başarısının değil işletme dışında ortaya çıkan olayların sonucu olarak doğarlar (Kaval, 2011: 13). Esas itibarıyla varlık ve borçların gerçeğe uygun değerlerindeki değişiklikleri temsil ederler ve dolayısıyla geçicidirler (Zülch and Pronobis, 2010: 2). TMS / TFRS’ye göre cari dönemde özkaynaklara kaydedilen diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemleri;

- Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar yeniden değerlendirme fazlasındaki değişimler,
- Özkaynağa dayalı finansal araçlardaki yatırımların gerçeğe uygun değer farklarından kaynaklanan kazanç ya da kayıplar,
- Tanımlanmış fayda planlarındaki aktüeryal kazanç veya kayıplar,
- Dış ülkedeki bağlı işletmeye ait finansal tabloların çevrilmesinden kaynaklanan kazanç veya kayıplar,
- Nakit akış riskine ilişkin riskten korunma araçlarına bağlı olarak oluşan kazanç veya kayıpların etkin kısımları ve
- Gerçeğe uygun değer farkı kâr (zarar) yansıtılan olarak sınıflandırılan bir finansal borcun kredi riskinde meydana gelen değişikliklerle

ilişkilendirilebilen gerçeğe uygun değerdeki değişim tutarından oluşmaktadır.

1, 2, 3 ve 6. sıradaki diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemleri sonradan kârda (zararda) yeniden sınıflandırılmayacak kalemlerdir (bk. TMS 16, 2005: par. 41; TMS 38, 2006: par. 87; TFRS 9, 2011: Ek B, par. B5.7.1, B5.7.9; TMS 19, 2006: par. 93D). 4 ve 5. sıradaki kalemler ise belirli koşullar karşılığında sonradan kârda (zararda) yeniden sınıflandırılacak yani kâra (zarara) aktarılabilen diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemleridir (bk. TMS 21, 2005: par. 48; TMS 39, 2006: par. 97). 1 Ocak 2013'den itibaren yürürlükte olan "TFRS 9 Finansal Araçlar" standardından önce sonradan kârda (zararda) yeniden sınıflandırılacak kalemler arasında yer alan satılmaya hazır finansal varlıklardan özkaynağa dayalı finansal araçlar dışındaki diğer finansal araçlara yatırımların yeniden ölçümünde ortaya çıkan kazanç ya da kayıplar, bu standarda göre artık diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemi değildir (5).

III. KAPSAMLI KÂRIN (ZARARIN) RAPORLANMASI

Kapsamlı kârın (zararın) raporlanmasında yaygın bir şekilde kullanılan üç farklı raporlama seçeneği vardır. Bunlar; iki gelir tablosu yöntemi, tek gelir tablosu yöntemi ve özkaynaklar değişim tablosu yöntemidir (King vd., 1999; Jordan and Clark, 2002: 1-2; Pandit and Phillips, 2004: 40; Liu and Liu, 2009: 75-76; Fitzpatrick vd., 2010: 22). Bu raporlama seçeneklerinden ilk ikisinde kapsamlı kârın (zararın) performans esaslı finansal tablo veya tablolarında; üçüncü seçenekte ise performans esaslı olmayan tabloda raporlanması istenir (Jordan and Clark, 2002: 1).

İki gelir tablosu yönteminde ilgili dönemde muhasebeleştirilen tüm gelir ve giderler, sadece kârın (zararın) unsurlarını gösteren bir tablo ve kâr (zarar) ile başlayan, diğer kapsamlı kâr (zarar) unsurlarını gösterecek şekilde devam eden ve kapsamlı kâr (zarar) ile biten ikinci bir tablo olmak üzere iki tabloda raporlanır. Başka bir ifadeyle, bu yöntemde geleneksel gelir tablosuna ilaveten kapsamlı kâr (zarar) bilgisini sunmak için ikinci bir tablo olarak diğer kapsamlı gelir tablosu hazırlanır. Diğer kapsamlı gelir tablosunda, diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemleri ve kapsamlı kâr (zarar) raporlanır. Bu yöntemin avantajı, gelir tablosunun dikkati dağıtan diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemleri hakkındaki olası açıklamalardan kurtarılmasıdır. Bu raporlama yöntemi, geleneksel gelir tablosunu değiştirmedikinden kârı (zararı) daha fazla anlamlı performans ölçüsü olarak gören işletmeler tarafından tercih edilebilir (McCoy vd., 2009). Diğer kapsamlı gelir tablosunda sunulan bilginin tamamlayıcı bilgi olduğu düşünülür ve bu tablo geleneksel gelir tablosunun vekili olarak görülmez (Ferraro, 2011: 1321). Bu yöntemin başlıca dezavantajı, geleneksel finansal tablolara ilave bir tablo hazırlanmasının maliyetidir. Ancak, işletmelerin diğer kapsamlı kâr (zarar)

kalemlerini belirli bir formatta raporlamalarının istendiği durumlarda ilave finansal tablo hazırlamanın maliyeti minimum olacaktır (McCoy vd., 2009).

Tek gelir tablosu yönteminde geleneksel gelir tablosu ve diğer kapsamlı gelir tablosu birleştirilerek genişletilmiş tek tablo olarak hazırlanır (Liu and Liu, 2009: 76). Kapsamlı gelir tablosu olarak adlandırılan bu genişletilmiş tabloda, kâr (zarar) unsurları ve diğer kapsamlı kâr (zarar) unsurları iki bölüm halinde raporlanır. Söz konusu bölümler ilk olarak kâr (zarar) unsurlarının yer aldığı kâr (zarar) bölümü, bu bölümün hemen ardından da diğer kapsamlı kâr (zarar) unsurlarının sunulduğu diğer kapsamlı kâr (zarar) bölümü gelmek üzere bir arada sunulur. Tablonun en son satırında ise kapsamlı kâr (zarar) yer alır. Bu yöntemin avantajı, kâr (zarar) unsurları ve diğer kapsamlı kâr (zarar) unsurları bir arada sunulduğundan finansal tablo kullanıcılarının karar alma sürecinde diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini gözden kaçırmaları olasılığının daha az olması (Campbell vd., 1999'dan McCoy vd., 2009) ve ilgili raporlama dönemi ile ilgili olarak işletmeye daha geniş bir açıdan bakmayı sağlamasıdır (Öztürk, 2009: 102). Başlıca dezavantajı, kârın (zararın) ara toplam olarak görülebileceği ve kapsamlı kârın (zararın) yeni nihai faaliyet sonucu olarak düşünölebileceğidir. Bu da, performans ölçüsü olarak kârın (zararın) önemini azaltacak ve bazı finansal tablo kullanıcıları arasında gerçek kazanç hakkında kafa karışıklığına sebep olabilecektir (Campbell vd., 1999'dan McCoy vd., 2009). Her ne kadar bu raporlama yönteminde kâr (zarar) arka planda kalmış olsa da, tek gelir tablosunda raporlama işletmenin gerçekleşmiş ve gerçekleşmemiş gelir ve gider yapısına bakmayı kolaylaştırmakta ve kapsamlı kârı (zararı) bir bütün halinde sunmaktadır. Böylece, işletmenin performansı daha iyi değerlendirilebilecektir (Öztürk, 2009: 102).

Özkaynaklar değişim tablosu yönteminde, kapsamlı kâr (zarar) performans esaslı finansal tablolarda raporlanmaz ve sadece özkaynaklar değişim tablosunda sunulur. Bu raporlama yöntemini kullanmanın başlıca avantajı, kapsamlı kârın (zararın) işletmelerin performans ölçüsü olarak görünümünü zayıflatması (Campbell vd., 1999'dan McCoy vd., 2009) ve kârın (zararın) önemini artırmasıdır. Dezavantajı ise, kullanıcılara kapsamlı kâr (zarar) bilgisinin işletme performansı ile ilgili olmadığı imajını verir ve dolayısıyla yatırımcılar tarafından çok az kullanılır. Bu yöntem, ortaya çıkarılmaksızın kârı yönetmek isteyen işletmelerin kârı yönetmelerine de yardımcı olabilir (McCoy vd., 2009).

Kapsamlı kârın (zararın) raporlanmasını benimseyen muhasebe standartları belirleme kurumları arasında İngiltere Muhasebe Standartları Kurulu FRS 3'de iki gelir tablosu yöntemine izin verirken Yeni Zelanda Muhasebe Standartları Kurulu FRS 2'de sadece özkaynaklar değişim tablosu yöntemine izin vermiştir (Cahan vd., 2000: 1278-1279; Liu and Liu, 2009: 76). FASB SFAS No. 130'un ilk versiyonunda her üç yöntemin kullanılmasına da izin verilmiş, ancak iki gelir tablosu ve tek gelir tablosu yöntemlerinden birinin kullanımı teşvik edilmiştir (Chambers vd., 2007: 560; McCoy vd., 2009). UMS 1'de 2007'de ve TMS 1'de

2008’de yapılan revizyon öncesinde diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemleri sadece özkaynaklar değişim tablosunda sunulmaktaydı. Yürürlükteki SFAS No. 130, UMS 1 ve TMS 1’de, kapsamlı kârın (zararın) iki gelir tablosu ve tek gelir tablosu yöntemlerinden birinde raporlanması istenir. Ayrıca, UMS 1 ve TMS 1’de, diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin her birinin birikmiş bakiyesinin bilançoda özkaynaklar arasında da gösterilmesi zorunludur (TMS 1, 2008: par. 81A, 108).

TMS 1’de, ister iki gelir tablosu yöntemi isterse tek gelir tablosu yöntemi kullanılsın diğer kapsamlı kârda (zararda) döneme ait diğer kapsamlı kâr (zarar) tutarlarını gösteren kalemlerin sunulacağı ve bu kalemlerin çeşit esasına göre sınıflandırılacağı belirtilmiştir. TMS 1’e göre diğer TMS / TFRS’de yer alan hükümler doğrultusunda diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemleri, sonradan kârda (zararda) yeniden sınıflandırılmayacaklar ve belirli koşullar karşılığında sonradan kârda (zararda) yeniden sınıflandırılacaklar olarak iki şekilde gruplandırılarak sunulacaktır (TMS 1, 2008: par. 82A). Diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin gruplandırılarak sunulması yeni bir uygulama olup 30 Haziran 2012’den sonra başlayan hesap dönemleri için geçerlidir (Türkiye Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğlerde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ Sıra No: 1, 2012). Bu uygulamanın nedeni, finansal tablo kullanıcılarının gelecekte işletmenin kapsamlı kârı (zararı) üzerinde önemli etkiye sahip olabilecek diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini daha kolay bir şekilde tespit etmesinin mümkün kılınmasıdır (Ernst & Young, 2011: 2).

TMS 1’e göre işletme, yeniden sınıflandırma düzeltmeleri de dahil olmak üzere diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin her biriyle ilgili gelir vergisi tutarını kapsamlı gelir tablosu veya diğer kapsamlı gelir tablosunda ya da dipnotlarda açıklar. İşletme, diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini ilgili vergisel etkilerden arındırılmış net tutarı ya da kalemlere ilişkin vergilerin toplam tutarını ayrı olarak tek bir kalemde göstermek suretiyle ilgili vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutarı ile sunabilir. İşletmenin ikinci yöntemi seçmesi durumunda, söz konusu vergi tutarı sonradan kârda (zararda) yeniden sınıflandırılabilir ve yeniden sınıflandırılmayacak kalemler arasında dağıtılır (TMS 1, 2008: par. 90, 91). Her iki raporlama yönteminin de kendine göre avantajlı tarafları vardır. İlgili vergisel etkilerden arındırılmış net tutarla sunum, bilançonun özkaynaklar bölümünde raporlanan diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin belirlenmesini kolaylaştırır (Deloitte, 2007: 3) ve finansal tablo kullanıcılarının diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin ilgili vergisel etkilerini öğrenmek için dipnotları baştan sona arayıp tarama gereksinimini ortadan kaldırır (Fitzpatrick vd., 2010: 24). Diğer taraftan, ilgili vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutarla raporlama, kârda (zararda) sunulan gelir ve gider kalemlerinin genellikle vergi öncesi olarak gösterilmesinden dolayı diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin kârda (zararda) takibini kolaylaştırır (Deloitte, 2007: 3). Ayrıca, bu yöntemde, kârda (zararda) sunulan gelir ve giderler ile diğer kapsamlı kârda (zararda) sunulan gelir ve giderlerin raporlanmasında tutarlılık sağlanmış olur.

TMS 1'e göre bir işletme, diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemleri ile ilgili yeniden sınıflandırma düzeltmelerini açıklar. İşletme yeniden sınıflandırma düzeltmelerini kapsamlı gelir tablosu veya diğer kapsamlı gelir tablosunda ya da dipnotlarda sunabilir. Yeniden sınıflandırma düzeltmelerini dipnotlarda sunan bir işletme, diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini ilgili yeniden sınıflandırma düzeltmelerinden sonraki tutarı ile gösterir (TMS 1, 2008: par. 92, 94). TMS 1'e göre, kullanılan yöntem ne olursa olsun hisse başına kapsamlı kazanç gösterilmez ve hisse başına kazanç kâr (zarar) esas alınarak hesaplanır ve sunulur (TMS 33, 2006: par. 67A, 68A).

Hangi raporlama yöntemi seçilirse seçilsin bu raporlamanın amacı aynı olup kullanıcıların yatırım, kredi ve diğer kararlarında kullanabilecekleri daha kapsamlı ve faydalı finansal performans bilgisi raporlamaktır. Kapsamlı kârın (zararın) raporlanmasının yararı, bu raporlamanın kullanıcıların karar almalarını kolaylaştıran cari dönemin işletme performansını daha iyi yansıtmasıdır (Liu and Liu, 2009: 76). Ayrıca, kapsamlı kârın (zararın) raporlanması, geleneksel gelir tablosunda raporlanmayan diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini daha fazla şeffaf yapmaktadır. Bu da, diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin finansal tablo kullanıcıları tarafından anlaşılabilirliğini kolaylaştırır (Johnson vd., 1995). Ancak, kapsamlı kârın (zararın) performans esaslı olmayan tablodan ziyade performans esaslı finansal tablolarda raporlanması, kapsamlı kâr (zarar) bilgisinin kullanıcılar için önemine dikkat çeker ve onların bu bilgiyi kullanımını etkiler (McCoy vd., 2009). Muhasebe standart belirleyicileri, kapsamlı kârın (zararın) özkaynaklar değişim tablosundan daha şeffaf olduğunu düşündükleri performans esaslı finansal tablolarda raporlanmasını tercih ederler (Bamber vd., 2010: 121). Ayrıca, Fitzpatrick vd. (2010: 22-23), iki gelir tablosu yönteminin tek gelir tablosu yöntemine göre daha fazla şeffaflık yaratacağına inanırlar ve özkaynak değişim tablosunda diğer kapsamlı kârın (zararın) gizlendiğini ifade ederler.

IV. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Kapsamlı kâr (zarar) konusunu araştıran literatür incelendiğinde, bu konunun ampirik olarak kapsamlı kâr (zarar) ve unsurlarının değer ile ilgililiği, değişkenliği, bilgi içeriği, gelecekteki faaliyet kârını (zararını) ve nakit akımlarını tahmin etme gücü, finansal oranlar üzerine etkisi, kâr yönetiminin ortaya çıkarılmasını kolaylaştırıp kolaylaştırmadığı, raporlama yöntemleri ve etkileri gibi farklı yönlerden araştırıldığı görülmektedir. Ampirik çalışmaların çoğunluğu, kapsamlı kârın (zararın) değer ile ilgililiği ve kapsamlı kâr (zarar) açıklamalarının bilgi içeriğinin değerlendirilmesi konusunda yapılan çalışmalardan oluşmaktadır (Choi and Zang, 2006: 1). Muhasebe literatüründe kapsamlı kârın (zararın) raporlanması ve etkisini araştıran ampirik çalışmalara örnek olarak King vd. (1999), Jordan ve Clark (2002), Pandit ve Phillips (2004), Lee vd. (2006), Chambers vd. (2007), Roberts ve Wang (2009), Mitra ve Hossain (2009), McCoy vd. (2009), Dumitranu

vd. (2010), Fitzpatrick vd. (2010), Ferraro (2011), Kabir ve Laswad (2011) ve Sarıoğlu ve Türel (2012) verilebilir. Bu çalışmanın amacı ile yakından ilişkili olan ampirik çalışmaların sonuçlardan aşağıda bahsedilmiştir.

Jordan ve Clark (2002)'in ABD'de rastgele seçilen 100 halka açık finansal şirketin 1998 yılı finansal verileri üzerinde yaptıkları araştırmada şirketlerin sadece %37'nin performans esaslı, %63'nün ise performans esaslı olmayan raporlama seçeneğini seçtikleri sonucuna ulaşılmıştır. %10 önemlilik alt sınırının kullanıldığı çalışmada, 54 şirketin önemli tutarda diğer kapsamlı kâr (zarar) raporladığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada ulaşılan bir diğer sonuç, diğer kapsamlı kârın (zararın) yönü ve şirketin raporlama formatı seçimi arasında bir ilişkinin olduğudur. Diğer kapsamlı zarara sahip şirketler, kapsamlı kâra sahip olanlara kıyasla kapsamlı kârı (zararı) özkaynaklar değişim tablosunda raporlamaya daha fazla eğilimlidirler. Bunlara ilaveten, bu çalışmada, performans esaslı raporlama seçeneğini seçen şirketlerin performans esaslı olmayan seçeneği seçenlere göre daha büyük diğer kapsamlı kâr (zarar) tutarına sahip oldukları ve kapsamlı kârı (zararı) özkaynaklar değişim tablosunda raporlama seçeneğini seçen şirketlerin toplam varlıklar, brüt gelirler ve özkaynaklarının medyan değerlerinin performans esaslı raporlamayı seçen şirketlerinkinden daha büyük olduğu da tespit edilmiştir.

Pandit ve Phillips (2004)'in Newyork Borsası'na kayıtlı rastgele seçilen 100 şirketin 2002 yılı finansal tablolarını inceleyerek yaptıkları araştırmada şirketlerin %89'nun kapsamlı kârı (zararı) özkaynaklar değişim tablosu, %9'nun iki gelir tablosu ve %2'nin ise tek gelir tablosu yönteminde raporlamayı seçtikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada, kapsamlı kârı (zararı) özkaynaklar değişim tablosunda raporlayan 89 şirketten sadece 31'nin diğer kapsamlı kâr raporlarken çoğunluğunun (58 şirket) diğer kapsamlı zarar raporladıkları da tespit edilmiştir. Bu çalışmada ulaşılan bir diğer sonuç ise, diğer kapsamlı zarar raporlayan birçok şirkette satılmaya hazır finansal varlıkların yeniden ölçümünde ortaya çıkan kayıpların ve minimum emeklilik yükümlülük düzeltmelerinin diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinden çok daha fazla önemli kalemler olduklarıdır.

McCoy vd. (2009), Fortune 500 şirketinin 1999, 2000 ve 2001 yıllarına ait finansal tablolarını inceleyerek yaptıkları araştırmada şirketlerinin çoğunluğunun (1999'da %69, 2000'de %68,4 ve 2001'de %74,2) diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini özkaynaklar değişim tablosunda raporlamayı seçtiğini ve en az tercih edilen seçeneğin ise tek gelir tablosu yöntemi olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Kapsamlı kâr (zarar) raporlamayan şirket sayısı raporlayan şirket sayısından oldukça azdır. Bu çalışmada ulaşılan bir diğer sonuç ise, Fortune 500'den elde edilen verilerin diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin gerçekten değişken ve önemli olabildiğini göstermesidir. Bunlara ilaveten, bu çalışmada, en önemli diğer kapsamlı kâr (zarar) kaleminin dış ülkedeki işletmeye ait finansal tabloların çevrilmesinden kaynaklanan kayıplar olduğu da tespit edilmiştir.

Dumitrana vd. (2010), finansal tablolarını UMS / UFRS'ye göre hazırlayan Avrupa'daki 46 sanayi şirketinin 2008 yılı yıllık raporlarının analizini ele alan pozitif bir araştırma yaparak şirketlerin %41,3'nde diğer kapsamlı kârın (zararın) kapsamlı kâr (zarar) üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, bu çalışmada, diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemleri içinde en büyük ağırlığa sahip kalemin dış ülkedeki işletmeye ait finansal tabloların çevrilmesinden kaynaklanan kazanç veya kayıplar olduğu da ortaya konmuştur.

Ferraro (2011)'nin UMS / UFRS'ye göre finansal tablolarını düzenleyen İtalyan Borsası'na kayıtlı 160 İtalyan şirketinin 2009 yılına ait finansal tablolarını incelediği çalışmada şirketlerin çoğunluğunun (%86) diğer kapsamlı kârı (zararı) iki gelir tablosu, küçük bir oranının (%14) ise tek gelir tablosu yönteminde raporlamayı seçtiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, bu seçimin diğer kapsamlı kârın (zararın) büyüklüğü ve işareti ile ilgili olduğuna dair bazı deliller de raporlanmıştır. İki gelir tablosu yöntemini seçen şirketler, net kâra ve aynı zamanda kapsamlı kâr (zarar) üzerinde önemli etkisi olan diğer kapsamlı zarara sahip ve dolayısıyla geleneksel kâra (zarara) vurgu yapmaya çaba gösteren şirketlerdir. Tek gelir tablosu yöntemini seçen şirketler ise, piyasanın hoş karşılamama olasılığının olduğu net zararı sadece ara sonuç olarak gösterirler.

Sarioğlu ve Türel (2012), BIST'ye kayıtlı finansal kuruluşlar dışındaki halka açık şirketlerin UMS / UFRS'ye göre düzenlenen 2009 ve 2011 yıllarına ait finansal tablolarını inceleyerek yaptıkları çalışmada kapsamlı kârı (zararı) raporlamada şirketlerin 2009'da %68'nin (2011'de %71'nin) tek gelir tablosu yöntemini; %32'sinin (2011'de %29'nun) ise iki gelir tablosu yöntemini tercih ettiklerini tespit etmişlerdir. Şirketlerin 2009'da %56'sı (2011'de %60'ı) pozitif; %44'ü (2011'de %40'ı) ise negatif diğer kapsamlı kâr (zarar) raporlamıştır. 2009'da tek gelir tablosu yöntemini kullanarak raporlama yapan 24 şirkette (2011'de 34 şirkette) diğer kapsamlı kârın (zararın) toplam kapsamlı kâr (zarar) üzerindeki etkisi pozitifken (kârı artmış ya da zararı azaltmış) 21 şirkette (2011'de 23 şirkette) etki negatif (kârı azaltmış ya da zararı artmış) olarak tespit edilmiştir. 2009'da iki gelir tablosu yöntemini kullanarak raporlama yapan 24 şirkette (2011'de 26 şirkette) diğer kapsamlı kârın (zararın) toplam kapsamlı kâr (zarar) üzerindeki etkisi pozitifken 15 şirkette (2011'de 17 şirkette) etki negatif olarak belirlenmiştir. Ayrıca, en fazla raporlanan diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemi yabancı para çevrim farklarındaki değişim olup bu kalemi 2009'da şirketlerin %58'si ve 2011'de ise %55'i raporlamıştır.

V. KAPSAMLI KÂRI (ZARARI) RAPORLAMA YÖNTEMİ TERCİHLERİ VE FİNANSAL PERFORMANSIN RAPORLANMASINA ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

A. ARAŞTIRMANIN AMACI, EVRENİ, ÖRNEKLEMİ, SINIRLARI VE YÖNTEMİ

BIST'ye kayıtlı halka açık şirketlerin kapsamlı kârı (zararı) raporlama yöntemi tercihleri ve kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisi ile finansal kuruluşlar ve diğer şirketler arasında farklılık olup olmadığının araştırılmasının amaçlandığı bu çalışmada, aşağıdaki soruların cevapları araştırılmıştır.

- Kapsamlı kâr (zarar) ve diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini raporlamada hangi raporlama yöntemleri tercih edilmektedir?
- Kapsamlı kâr (zarar) ve diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini raporlamada tercih edilen yöntemler, finansal kuruluşlar ve diğer şirketler arasında farklılık gösteriyor mu?
- Kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisi nedir?
- Kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisi, finansal kuruluşlar ve diğer şirketler arasında farklılık gösteriyor mu?

Bu araştırmanın evrenini, 2011 yılında BIST pay piyasasında işlem gören 368 halka açık şirket oluşturmaktadır. Bu çalışmanın örnekleme tablo 1'de gösterildiği gibi oluşturulmuştur.

Tablo 1: Örnek Seçim Süreci

Şirketler	Finansal Kuruluşlar	Diğer Şirketler	Toplam
2011 yılında BIST pay piyasasına kayıtlı şirket	119	249	368
Verisi temin edilemeyen şirket	-	-3	-3
Kapsamlı kâr (zarar) raporlamayan şirket	-65	-133	-198
Örneklem	54	113	167

Tablo 1'de görüldüğü gibi, çalışmanın örnekleme 2011 yılında BIST'ye kayıtlı ve aynı zamanda kapsamlı kâr (zarar) raporlayan 167 halka açık şirketten oluşmaktadır. Örneklem dâhil şirketlerin 54'ü finans kuruluşu; 113'ü ise finansal kuruluşlar dışında kalan diğer şirketlerden oluşur. Sigorta ve hayat emeklilik şirketleri, kapsamlı gelir tablosu veya diğer kapsamlı gelir tablosu düzenlememekte ve kapsamlı kâr (zarar) raporlamamaktadır. Bu şirketler, diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini 2009 yılı öncesi uygulamada olduğu gibi doğrudan özkaynaklar değişim tablosunda sunmaktadır. Diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerine sahip 6

sigorta ve 1 hayat emeklilik şirketi, performans esaslı finansal tablolarda kapsamlı kâr (zarar) raporlamayan şirketler olarak örnekleme dahil edilmemiştir.

Araştırma, 2011 yılında BIST'ye kayıtlı halka açık şirketlerden kapsamlı kâr (zarar) raporlayanlar ile sınırlı olup elde edilen bilgilerin genelleştirilmesi düşüncesi bulunmamaktadır. Yukarıdaki sorulara cevap bulmak amacıyla BIST'nin internet sitesinden (www.kap.gov.tr) elde edilen şirketlere ait 2011 yılı yıllık finansal tablolar ve bu tablolara ilişkin notlar incelenmiş ve araştırmada kullanılan veriler, bu finansal tablo ve notlardan temin edilmiştir. Verilerin analizinde, tanımlayıcı istatistik yöntemlerinden frekans analizi kullanılmıştır.

B. ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUM

Bu araştırmanın örneklemini oluşturan şirketlerin finansal tablolarından ve bu finansal tablolara ilişkin notlardan derlenen verilerin frekans analizi sonucunda elde edilen bulgular ve yorumu, çalışmanın amacına ulaşmak için cevapları araştırılan sorular doğrultusunda aşağıda 2 ayrı başlık altında sunulmuştur.

1. Kapsamlı Kâr (Zarar) ve Diğer Kapsamlı Kâr (Zarar) Kalemlerini Raporlama Yöntemi Tercihleri

Daha öncede ifade edildiği gibi BIST'ye kayıtlı halka açık şirketler, 1 Ocak 2009'dan itibaren kapsamlı kârı (zararı) ya iki gelir tablosu yöntemini ya da tek gelir tablosu yöntemini kullanarak raporlamaktadırlar. Şirketler her iki raporlama yönteminde de tamamıyla aynı bilgiyi raporlar. Farklılaşan sadece raporlama yeri ve buna bağlı olarak da her iki yöntemin avantaj ve dezavantajlarıdır. Dolayısıyla, bu noktada önemli olan UMS / UFRS veya TMS / TFRS'ye göre finansal raporlama yapan şirketlerin, iki gelir tablosu yöntemini mi yoksa tek gelir tablosu yöntemini mi benimseyeceğinin belirlenmesidir. Araştırma kapsamındaki BIST'ye kayıtlı kapsamlı kâr (zarar) raporlayan halka açık şirketlerin kapsamlı kârı (zararı) raporlama yöntemi tercihlerine dair frekans analizi sonuçları tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2: Kapsamlı Kârı (Zararı) Raporlama Yöntemleri

Raporlama Yöntemleri	Finansal Kuruluşlar		Diğer Şirketler		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Tek Gelir Tablosu Yöntemi	20	37,0	67	59,3	87	52,1
İki Gelir Tablosu Yöntemi	34	63,0	46	40,7	80	47,9
Toplam	54	100	113	100	167	100

Tablo 2'de görüldüğü üzere, araştırma kapsamındaki BIST'ye kayıtlı 167 halka açık şirketin %52,1'i kapsamlı kârı (zararı) raporlamada tek gelir tablosu yöntemini ve %47,9'u ise iki gelir tablosu yöntemini tercih etmektedir. Araştırma kapsamındaki 54 finansal kuruluşun %63'ü iki gelir tablosu yöntemini tercih ederken %37'si tek gelir tablosu yöntemini tercih etmektedir. Finansal kuruluşlar dışında kalan 113 diğer şirketten tek gelir tablosu yöntemini tercih edenlerin oranı

(%59,3), iki gelir tablosu yöntemini tercih edenlerinkinden (%40,7) biraz daha fazla olup ikisi arasındaki fark %18,6'dır.

Yukarıda özetlenen bulgular, araştırma kapsamındaki şirketlerden her iki raporlama yöntemini de tercih edenlerin oranının birbirine yakın olduğunu göstermektedir. Ancak, finansal kuruluşlar iki gelir tablosu yöntemini daha fazla tercih ederken finansal kuruluşlar dışında kalan diğer şirketler ise kârın (zararın) arka planda kaldığı tek gelir tablosu yöntemini daha fazla tercih etmektedir. Dolayısıyla, finansal kuruluşların gelir tablosunun dikkati dağıtan diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemleri hakkındaki olası açıklamalardan kurtarıldığı ve daha şeffaf sunumu tercih ettikleri, kârı (zararı) biraz daha fazla anlamlı performans ölçüsü olarak gördükleri ve kâr (zarar) rakamını vurgulamak istedikleri söylenebilir. Diğer şirketlerin ise finansal tablo kullanıcılarının karar alma sürecinde diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini gözden kaçırmaları olasılığının daha az olduğu, işletmelerin gerçekleşmiş ve gerçekleşmemiş gelir ve gider yapısına bakmayı kolaylaştıran sunumu tercih ettikleri ve kapsamlı kâra (zarara) kârdan (zarardan) daha fazla önem verdikleri söylenebilir.

Kapsamlı kârın (zararın) raporlanmasında tercih edilen raporlama yöntemine ilaveten diğer önemli bir konu da, diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin hem tek gelir tablosu yönteminde hem de iki gelir tablosu yönteminde vergisel etkilerden arındırılmış net tutarla mı yoksa diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerine ilişkin vergilerin toplam tutarını ayrı olarak tek bir kalemde göstermek suretiyle ilgili vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutarla mı raporlandığıdır. Araştırma kapsamındaki BIST'ye kayıtlı kapsamlı kâr (zarar) raporlayan halka açık şirketlerin diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini raporlama yöntemi tercihlerine ilişkin frekans analizi sonuçları tablo 3'de sunulduğu gibidir.

Tablo 3: Diğer Kapsamlı Kâr (Zarar) Kalemlerini Raporlama Yöntemleri

Raporlama Yöntemleri	Finansal Kuruluşlar		Diğer Şirketler		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Vergisel etkilerden arındırılmış net tutar	7	13,0	44	38,9	51	30,5
Vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutar	32	59,2	48	42,5	80	47,9
Diğer	15	27,8	21	18,6	36	21,6
Toplam	54	100	113	100	167	100

Tablo 3'de görüldüğü üzere, araştırma kapsamındaki 167 halka açık şirketin %30,5'i diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini vergisel etkilerden arındırılmış net tutarla ve %47,9'u vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutarla raporlamayı tercih etmektedir. Araştırma kapsamındaki şirketlerin %21,6'sı ise, diğerlerini oluşturmakta olup gerçekte bu şirketlerde de diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemleri vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutarla raporlanmaktadır. Diğer başlığına

alınmasının sebebi, bu şirketlerde diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerine vergi hesaplanmamasıdır. Bu kalemler, birkaç istisna hariç finansal varlıklar değer artış fonundaki negatif değişim ve yabancı para çevrim farklarındaki değişimden oluşmaktadır. Dolayısıyla, şirketlerin %69,5'nin vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutarla raporlamayı tercih ettikleri söylenebilir. Araştırma kapsamındaki 54 finansal kuruluşun %13'ü diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini vergisel etkilerden arındırılmış net tutarla ve %87'si vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutarla raporlamayı tercih etmektedir. Finansal kuruluşlar dışında kalan 113 diğer şirketten vergisel etkilerden arındırılmış net tutarla raporlamayı tercih edenler %38,9 iken vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutarla raporlamayı tercih edenler ise %61,1'dir.

Yukarıda özetlenen bulgular, hem araştırma kapsamındaki 167 şirket hem de finansal kuruluşlar ve diğer şirketler tarafından diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutarla raporlama yönteminin daha çok tercih edildiğini göstermektedir. Ancak, finansal kuruluşların diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutarla raporlanmasını vergisel etkilerden arındırılmış net tutarla raporlamaya tercih etme oranı, diğer şirketlere göre daha yüksektir. Dolayısıyla, araştırma kapsamındaki şirketlerin, diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin kârda (zararda) takibini kolaylaştıran yöntemi daha çok tercih ettikleri ve performans esaslı finansal tablolarında sunulan gelir ve gider kalemlerinin raporlanmasında tutarlılığı sağlamaya daha fazla önem verdikleri söylenebilir.

2. Kapsamlı Kârın (Zararın) Finansal Performansın Raporlanmasına Etkisi

Kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisi 3 farklı açıdan araştırılabilir. Birincisi, kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin önemli olup olmadığıdır. Holstrum ve Messier tarafından da belirtildiği gibi, hangi kâr yüzdesinin önemli olduğu konusunda görüş birliği yoktur. Bununla birlikte, Holstrum ve Messier, önemlilik konusundaki kapsamlı ampirik literatür araştırmalarında önemlilik seviyesiyle ilgili bazı genelleştirmeler yapmışlardır. Çoğu kişi veya kurum, net kârın %0 - %5 arasındaki kalemlerin önemsiz ve net kârın %10'ndan daha büyük kalemlerin ise önemli olduğunu düşünür. Net kârın %5 - %10'u arası gri alan olup bu aralıktaki kalemlerin önemli olup olmadığı konusunda görüş birliği yoktur (Jordan and Clark, 2002: 5). Bu çalışmada, kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin önemli olup olmadığı, net kârın (zararın) %'si olarak net diğer kapsamlı kâr (zarar) ile ölçülmektedir. Çünkü net diğer kapsamlı kârın (zararın) önemli olması, kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin de önemli olduğunu gösterir. Net diğer kapsamlı kârın (zararın) net kâra (zarara) oranı %0 - %4,9 arasında ise net diğer kapsamlı kârın (zararın) önemsiz, %10 - %99,9 arasında ise önemli ve %100'den büyük ise çok fazla önemli olduğu kabul edilir.

Net diğer kapsamlı kârın (zararın) net kâra (zarara) oranı %5 - %9,9 arasında olduğunda ise net diğer kapsamlı kâr (zarar) gri alandadır. Araştırma kapsamındaki BIST'ye kayıtlı kapsamlı kâr (zarar) raporlayan halka açık şirketlerde net diğer kapsamlı kârın (zararın) önemlilik seviyesine ilişkin frekans analizi sonuçları tablo 4'de sunulduğu gibidir.

Tablo 4: Net Diğer Kapsamlı Kârın (Zararın) Önemlilik Seviyesi

Net Kârın (Zararın) %'si Olarak Net Diğer Kapsamlı Kâr (Zarar)	Finansal Kuruluşlar		Diğer Şirketler		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
%100'den büyük	9	16,7	24	21,3	33	19,8
%10 - %99,9	22	40,7	38	33,6	60	35,9
%5 - %9,9	7	13,0	17	15,0	24	14,4
%5'den küçük	16	29,6	34	30,1	50	29,9
Toplam	54	100	113	100	167	100

Tablo 4'de görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki 167 şirketin %19,8'nde net diğer kapsamlı kâr (zarar) çok fazla önemli ve %35,9'nda ise önemli olmaktadır. Şirketlerin %29,9'nda, net diğer kapsamlı kâr (zarar) önemsizdir. Gri alanda yer alan şirket sayısı 24 olup araştırma kapsamındaki şirketlerin %14,4'nü oluşturmaktadır. Net diğer kapsamlı kârın (zararın) önemlilik seviyesi finansal kuruluşlar ve finansal kuruluşlar dışında kalan diğer şirketler açısından incelendiğinde, net diğer kapsamlı kârın (zararın) 54 finansal kuruluşun %16,7'nde çok fazla önemli, %40,7'nde önemli ve %29,6'nda ise önemsiz olduğu görülmektedir. Net diğer kapsamlı kâr (zarar) 113 diğer şirketin %21,3'nde çok fazla önemli, %33,6'nda önemli ve %30,1'nde ise önemsizdir. Gri alanda yer alan şirketler, finansal kuruluşlarda %13 iken diğer şirketlerde %15'dir. Bu bulgulara göre, araştırma kapsamındaki şirketlerin yaklaşık yarısında kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin ya çok önemli ya da önemli olduğu; finansal kuruluşlar ve diğer şirketler arasında farklılık göstermediği söylenebilir.

İkincisi, kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasını hangi yönde etkilediğidir. Bu çalışmada, kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin yönü, net diğer kapsamlı kârın (zararın) net kâra (zarara) etkisinin yönü ile ölçülmekte olup etki negatif veya pozitif yönde olabilir. Negatif yöndeki etki kârdan zarara geçiş, net kârda azalış ve net zararda artış; pozitif yöndeki etki ise zarardan kâra geçiş, net kârda artış ve net zararda azalış biçiminde olabilmektedir. Araştırma kapsamındaki BIST'ye kayıtlı kapsamlı kâr (zarar) raporlayan halka açık şirketlerde net diğer kapsamlı kârın (zararın) net kâra (zarara) etkisinin yönüne ilişkin frekans analizi sonuçları tablo 5'deki gibidir.

Tablo 5: Net Diğer Kapsamlı Kârın (Zararın) Net Kâra (Zarara) Etkisinin Yönü

Etkinin Yönü	Finansal Kuruluşlar		Diğer Şirketler		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Negatif						
Kârdan zarara geçiş	1	1,9	4	3,5	5	3,0
Net kârda azalış	26	48,1	26	23,0	52	31,1
Net zararda artış	2	3,7	16	14,2	18	10,8
Toplam	29	53,7	46	40,7	75	44,9
Pozitif						
Zarardan kâra geçiş	2	3,7	5	4,4	7	4,2
Net kârda artış	16	29,6	44	39,0	60	35,9
Net zararda azalış	7	13,0	18	15,9	25	15,0
Toplam	25	46,3	67	59,3	92	55,1
Toplam	54	100	113	100	167	100

Tablo 5’de görüldüğü gibi, net diğer kapsamlı kâr (zarar) araştırma kapsamındaki 167 halka açık şirketin %44,9’nda net kârı (zararı) negatif yönde; %55,1’nde ise pozitif yönde etkilemektedir. 54 finansal kuruluşun %53,7’nde net diğer kapsamlı kâr (zarar) net kârı (zararı) negatif yönde ve %46,3’nde pozitif yönde etkilemektedir. Finansal kuruluşlar dışında kalan 113 diğer şirkette ise etki, şirketlerin %40,7’nde negatif ve %59,3’nde pozitif yönde olmaktadır. Bu bulgular, araştırma kapsamına dahil 167 şirket ve finansal kuruluşlar dışında kalan 113 diğer şirkette kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına pozitif yöndeki etkisinin negatif yöndeki etkisinden daha fazla olduğunu göstermektedir. Etki, araştırma kapsamındaki 167 şirketten daha ziyade finansal kuruluşlar dışında kalan diğer şirketlerde daha net olarak ortaya çıkmaktadır. Finansal kuruluşlarda ise, negatif yöndeki etki pozitif yöndeki etkiden biraz daha fazladır.

Üçüncüsü, kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin önemli olmasında en büyük ağırlığa sahip diğer kapsamlı kâr (zarar) kalem veya kalemlerinin ne olduğudur. Diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemleri, değişkenlik özelliklerinden dolayı kapsamlı kârı (zararı) ve dolayısıyla finansal performansı değişken hale getirerek karar almayı zorlaştırabilirler. Bu nedenle, en büyük ağırlığa sahip diğer kapsamlı kâr (zarar) kalem veya kalemlerinin bilinmesi ve karar alırken göz önünde bulundurulması gerekir. Bu çalışmada, en büyük ağırlığa sahip kalem veya kalemler, brüt diğer kapsamlı kârın (zararın) %’si olarak diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin dağılım sıklığına göre belirlenmektedir. Dağılım sıklığı, %100’den büyük veya %100’e ne kadar yakınsa ilgili kalem veya kalemlerin en büyük ağırlığa sahip olduğu kabul edilir. Oranı hesaplamada brüt diğer kapsamlı kârın (zararın) alınmasının ve dolayısıyla net diğer kapsamlı kârın (zararın) alınmamasının sebebi, diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini vergisel

etkilerden arındırılmış net tutarla raporlayan şirketlerde bu kalemlerin finansal tablolara ilişkin notlarda sunulan ilgili vergi etkileri dikkate alınarak vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutarlarına dönüştürülmesinin mümkün olmasıdır.

2011 yılında yürürlükte olan TMS 1'e göre BIST'ye kayıtlı halka açık şirketlerde raporlanan diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemleri finansal varlıklar değer artış fonundaki değişim (FVDAFD), duran varlıklar değer artış fonundaki değişim (DVDAFD), finansal riskten korunma fonundaki değişim (FRKFD), yabancı para çevrim farklarındaki değişim (YPCFD) ve tanımlanmış fayda planlarından aktüeryal kazanç veya kayıplar (TFPAKK)'dan oluşmaktadır. FVDAFD, satılmaya hazır finansal varlıkların gerçeğe uygun değerindeki değişiklikten kaynaklanan kazanç veya kayıptan oluşur. Aynı şekilde, DVDAFD, maddi ve maddi olmayan duran varlıkların yeniden değerlemesi sonucu yeniden değerlendirilmiş tutardaki artış veya azalıştan kaynaklanabilir. FRKFD de, nakit akış ve dış ülkedeki işletmede bulunan net yatırım riskinden korunma amaçlı türev finansal varlıkların gerçeğe uygun değer değişikliklerinin etkin kısmından kaynaklanan kazanç veya kayıpları içerir. Araştırma kapsamındaki BIST'ye kayıtlı kapsamlı kâr (zarar) raporlayan halka açık şirketler tarafından raporlanan diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin ağırlık seviyesine ilişkin frekans analizi sonuçları tablo 6'da sunulduğu gibidir.

Tablo 6: Diğer Kapsamlı Kâr (Zarar) Kalemlerinin Ağırlık Seviyesi

	Brüt Diğer Kapsamlı Kârın (Zararın) %'si Olarak Diğer Kapsamlı Gelir veya Gider	Diğer Kapsamlı Kâr (Zarar) Kalemleri									
		FVDAFD		DVDAFD		FRKFD		YPCFD		TFPAKK	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Finansal Kuruluşlar	%100'den büyük	27	50,0	7	13,0	2	3,7	17	31,5	-	-
	%75 - %99,9	6	11,1	1	1,9	-	-	3	5,6	-	-
	%50 - %74,9	1	1,9	-	-	1	1,9	1	1,9	-	-
	%25 - %49,9	-	-	-	-	-	-	3	5,6	-	-
	%10 - %24,9	1	1,9	-	-	3	5,6	2	3,7	-	-
	%10'dan küçük	6	11,1	3	5,6	6	11,1	7	13,0	-	-
	0 veya Raporlanmayan	13	24,1	43	79,6	42	77,8	21	38,9	-	-
	Toplam	54	100	54	100	54	100	54	100	-	-
Diğer Şirketler	%100'den büyük	13	11,5	37	32,7	11	9,7	37	32,7	3	2,7
	%75 - %99,9	4	3,5	4	3,5	-	-	4	3,5	-	-
	%50 - %74,9	2	1,8	1	0,9	-	-	5	4,4	-	-
	%25 - %49,9	1	0,9	1	0,9	3	2,7	2	1,8	-	-
	%10 - %24,9	1	0,9	1	0,9	3	2,7	2	1,8	-	-

	%10'dan küçük	7	6,2	2	1,8	6	5,3	10	8,9	2	1,8
	0 veya Raporlanmayan	85	75,2	67	59,3	90	79,6	53	46,9	108	95,6
	Toplam	113	100	113	100	113	100	113	100	113	100
Toplam	%100'den büyük	40	24,0	44	26,3	13	7,8	54	32,3	3	1,8
	%75 - %99,9	10	6,0	5	3,0	-	-	7	4,2	-	-
	%50 - %74,9	3	1,8	1	0,6	1	0,6	6	3,6	-	-
	%25 - %49,9	1	0,6	1	0,6	3	1,8	5	3,0	-	-
	%10 - %24,9	2	1,2	1	0,6	6	3,6	4	2,4	-	-
	%10'dan küçük	13	7,8	5	3,0	12	7,2	17	10,2	2	1,2
	0 veya Raporlanmayan	98	58,7	110	65,9	132	79,0	74	44,3	162	97,0
	Toplam	167	100	167	100	167	100	167	100	167	100

Tablo 6'da görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki 167 şirketin raporladıkları diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin brüt diğer kapsamlı kâr (zarar) içindeki paylarının dağılım sıklığı incelendiğinde, en büyük ağırlığa sahip kalemin YPÇFD olduğu ve bu kalemi sırası ile FVDAFD, DVDAFD, FRKFD ve TFPACK'nin takip ettiği söylenebilir. Finansal kuruluşlarda en büyük ağırlığa sahip kalem FVDAFD iken diğer şirketlerde ise YPÇFD'dir. En büyük ağırlığa sahip kalemi, finansal kuruluşlarda sırasıyla YPÇFD, DVDAFD ve FRKFD; diğer şirketlerde ise sırasıyla DVDAFD, FVDAFD, FRKFD ve TFPACK'nin takip ettiği söylenebilir. Bu bulgular, kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin önemli olmasında en büyük ağırlığa sahip ve raporlanan finansal performansın değişken olmasında en fazla etkili olabilecek kalemin finansal kuruluşlar ve diğer şirketler arasında farklı olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

BIST'ye kayıtlı halka açık şirketlerde kapsamlı kârı (zararı) raporlamada hangi raporlama yöntemlerinin tercih edildiği ve kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin ne olduğu ile finansal kuruluşlar ve diğer şirketler arasında farklılık olup olmadığının araştırılmasının amaçlandığı bu çalışmada, ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Araştırma kapsamına dahil kapsamlı kâr (zarar) raporlayan halka açık şirketler, kapsamlı kârı (zararı) raporlama yöntemi seçimi karşısında kayıtsız kalmaktadır. Bununla birlikte, bu şirketler, diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini raporlama yöntemi seçiminde bu kalemlerin kârda (zararda) takibini kolaylaştıran yöntemi daha çok tercih etmekte ve performans esaslı finansal tablolarda sunulan

gelir ve gider kalemlerinin raporlanmasında tutarlılığı sağlamaya daha fazla önem vermektedirler. Çünkü araştırma kapsamına dahil kapsamlı kâr (zarar) raporlayan halka açık şirketler tarafından kapsamlı kârı (zararı) raporlamada tek gelir tablosu ve iki gelir tablosu yöntemlerinin tercih edilme oranı birbirine yakın olmasına rağmen diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutarla raporlanması daha çok tercih edilmektedir. Ayrıca, şirketlerin yaklaşık yarısında, kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisi ya çok önemli ya da önemli olup daha çok pozitif yöndedir. Birçok şirkette kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin önemli olmasında en büyük ağırlığa sahip kalem YPÇFD'dir.

Araştırma kapsamındaki kapsamlı kâr (zarar) raporlayan finansal kuruluşlar ve diğer şirketler arasında kapsamlı kârı (zararı) raporlama yöntemi tercihleri, kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin yönü ve en büyük ağırlığa sahip diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemi açısından fark bulunmaktadır. Finansal kuruluşlar, geleneksel gelir tablosunda sunulan kârı (zararı) daha fazla anlamlı performans ölçüsü olarak gördüklerini gösteren iki gelir tablosu yöntemini daha çok tercih etmektedir. Ayrıca, bu kuruluşlarda kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına negatif yöndeki etkisi, pozitif yöndeki etkisinden biraz daha fazla olup en büyük ağırlığa sahip kalem FVDAFD'dir. Diğer şirketler ise, kapsamlı kâra (zarara) kârdan (zarardan) daha fazla önem verdiklerini gösteren tek gelir tablosu yöntemini daha çok tercih etmektedir. Bu şirketlerde kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisi daha çok pozitif yönde olup en büyük ağırlığa sahip kalem YPÇFD'dir. Araştırma kapsamındaki finansal kuruluşlar ve diğer şirketler arasında diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini raporlama yöntemi tercihleri ve kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin önemi açısından ise farklılık yoktur. Ancak, finansal kuruluşlar tarafından diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerinin vergisel etkiler dikkate alınmadan önceki tutarla raporlanmasının tercih edilme oranı diğer şirketlere göre daha yüksektir.

Bu çalışmanın bulguları, finansal tablo kullanıcılarına BIST'ye kayıtlı halka açık şirketlerin kapsamlı kârı (zararı) ve diğer kapsamlı kâr (zarar) kalemlerini raporlamada neye önem verdikleri; kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin önemi ve yönü konusunda fikir verebilir. Ayrıca, birçok şirkette kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanmasına etkisinin önemli olmasında en büyük ağırlığa sahip diğer kapsamlı kâr (zarar) kalem veya kalemlerinin ne olduğu hakkında da bilgi vererek finansal tablo kullanıcılarının kapsamlı kârın (zararın) finansal performansın raporlanması üzerine etkisini daha iyi değerlendirmelerine yardımcı olabilecektir. BIST'ye kayıtlı şirketler ve UMS / UFRS veya TMS / TFRS'yi uygulayan diğer şirketlerde, bu çalışmada incelenen konular haricinde kapsamlı kârı (zararı) raporlama yöntemi ile işletme büyüklüğü, diğer kapsamlı kârın (zararın) yönü ve büyüklüğü arasında bir ilişki olup olmadığı da araştırılabilir. Ayrıca, bu şirketlerde, kapsamlı kâr (zarar) ve unsurlarının değer

ile ilgiliği, gelecekteki faaliyet kârını (zararını) ve nakit akımlarını tahmin etme gücü, finansal oranlar üzerine etkisi, değişkenliği, bilgi içeriği vb. de incelenebilir.

NOTLAR

1. Türkiye Muhasebe / Finansal Raporlama Standartları (TMS / TFRS) literatüründe, Uluslararası Muhasebe / Finansal Raporlama Standartları (UMS / UFRS) literatüründe kullanılan “comprehensive income” ve “other comprehensive income” terimlerinin Türkçe karşılığı olarak “kapsamlı gelir” ve “diğer kapsamlı gelir” terimleri kullanılmaktadır. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (UMSK), 2007’de UMS 1’in revize edilmesinde SFAS No. 130’u esas almıştır (Lau Ka Pik, Lee Kam Ha, 2010: 5). Dolayısıyla, kapsamlı kâr kavramı, UMSK literatürüne Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Accounting Standards Board, FASB) SFAS ve SFAC literatüründen girmiştir. Amerikan İngilizcesindeki “income” kelimesi Britanya İngilizcesindeki “profit” kelimesinin karşılığıdır (Yücel, 2006). Bu nedenle, bu çalışmada, “kapsamlı gelir” ve “diğer kapsamlı gelir” terimleri yerine sırasıyla “kapsamlı kâr” ve “diğer kapsamlı kâr” terimleri kullanılmıştır.
2. “surplus” terimi, varlıkların borçları aşan kısmı yani özkaynaklar anlamına gelen eski bir kelimedir. Bu çalışmada, “clean surplus concept”ı “temiz özkaynaklar görüşü” ve “dirty surplus concept”ı ise “kirlili özkaynaklar görüşü” olarak Türkçeye çevirmek yerine uluslararası literatürdeki kavramların kullanılması uygun görülmüştür.
3. TMSK, TMS / TFRS’yi hazırlamak ve yayımlamak amacıyla 1999’da 4487 sayılı yasa ile kurulmuştur. Ancak, kurul 2011’de 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile lağvedilerek yerine Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) kurulmuştur. Kurum tarafından yayımlanacak UMS / UFRS ile uyumlu standart ve düzenlemeler yürürlüğe girinceye kadar TMSK’nın yayımladığı TMS / TFRS’nin uygulanmasına devam edilir.
4. Bu çalışmada, “dirty surplus items”ı “kirlili özkaynak kalemleri” olarak çevirmek yerine uluslararası literatürdeki kavramın kullanılması uygun görülmüştür.
5. TFRS 9 par. 5.7.1’e göre gerçeğe uygun değerle ölçülen bir finansal varlıktan ya da finansal borçtan kaynaklanan kazanç veya kayıplar;
  - Finansal varlık ya da finansal borç finansal riskten korunma ilişkisinin parçası olmadıkça,
  - Özkaynağa dayalı bir finansal araca yapılan yatırım niteliğindeki finansal varlığa ilişkin kazanç veya kayıpların diğer kapsamlı kârda (zararda) raporlanması seçilmedikçe veya

- Gerçeğe uygun değer farkı kâra (zarara) yansıtılan olarak sınıflandırılan bir finansal borcun kredi riskinde meydana gelen değişimlerin etkisinin uyarınca diğer kapsamlı kârda (zararda) sunulması zorunlu kılınmadıkça kârda (zararda) muhasebeleştirilir.

KAYNAKÇA

- AKDOĞAN, Nalan ve Nejat TENKER; (2007), Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri, Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.
- ANDERSSON, Josefin and Nicklas KARLSSON; (2011), "Comprehensive Income Reporting - the Attitude of Producers and Users of Financial Statements", Internet Address: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/25603/1/gupea_2077_25603_1.pdf, Date of Access: 22.02.2013.
- BAMBER, Linda Smith; John (Xuefeng) JIANG; Kathy R. PETRONI and Isabel Yanyan WANG; (2010), "Comprehensive Income: Who's Afraid of Performance Reporting?", The Accounting Review, Vol. 85, No. 1; 97-126.
- BAYRI, Osman; (2010), "Tekdüzen Muhasebe Sistemine ve Türkiye Muhasebe - Finansal Raporlama Standartlarına Göre Gelir Tablolarının Biçimsel Yapısı, Kapsamı ve İçeriğinin Karşılaştırmalı Analizi", Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı 47; 95-110.
- BIDDLE, Gary C. and Jong-Hag CHOI; (2006), "Is Comprehensive Income Useful?", Journal of Contemporary Accounting & Economics, Vol. 2, No. 1; 1-32.
- Borsa İstanbul, www.kap.gov.tr
- CAHAN, Steven F.; Stephen M. COURTENAY; Paul L. GRONEWOLLER and David R. UPTON; (2000), "Value Relevance of Mandated Comprehensive Income Disclosures", Journal of Business Finance & Accounting, Vol. 27, No. 9 & 10; 1273-1301.
- CHAMBERS, Dennis; Thomas J. LINSMEIER; Catherine SHAKESPEARE and Theodore SOUGIANNIS; (2007), "An Evaluation of SFAS No. 130 Comprehensive Income Disclosures", Review of Accounting Studies, Vol. 12, No. 4; 557-593.
- CHENG, C.S. Agnes and Stephen LIN; (2008), "Comprehensive Income and Cost of Equity Capital", Internet Address: http://www.researchgate.net/publication/228697162_Comprehensive_Income_and_Cost_of_Equity_Capital, Date of Access: 22.02.2013.
- CHOI, Jong-Hag and Yoonseok ZANG; (2006), "Implication of Comprehensive Income Disclosure for Future Earnings and Analysts' Forecasts", Research

- Collection School of Accountancy, *Paper 163*, Internet Address: http://ink.library.smu.edu.sg/soa_research/163, Date of Access: 22.02.2013.
- DASTGIR, Mohsen and Ali Saeedi VELASHANI; (2008), "Comprehensive Income and Net Income as Measures of Firm Performance: Some Evidence for Scale Effect", *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*, No. 12; 123-132.
- DELOITTE; (2007), "Revised Standard on Presentation of Financial Statements", IAS Plus Special Edition, Internet Address: <http://www.iasplus.com/en/publications/ifrs-in-focus/2007/ias-plus-newsletter-special-edition-on-ias-1-rev-2013-revised-standard-on-presentation-of-financial-statements>, Date of Access: 22.02.2013.
- DELOITTE; (t.y.), "History of IAS 1", Internet Address: <http://www.iasplus.com/en/standards/standard5>, Date of Access: 08.02.2013.
- DHALIWAL, Dan; K.R. SUBRAMANYAM and Robert TREZEVANT; (1999), "Is Comprehensive Income Superior to Net Income as a Measure of Firm Performance?", *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 26, No. 1-3; 43-67.
- DUANGPLOY, Orapin and Samuel PENKAR; (2000), "The Variability of the Different Levels of Income Reporting", *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 4(1), Internet Address: <http://www.freepatentsonline.com/article/Academy-Accounting-Financial-Studies-Journal/179817598.html>, Date of Access: 22.02.2013.
- DUMITRANA, Mihaela; Iulia JIANU and Gabriel JINGA; (2010), "Comprehensive Income - Past, Present and Future", *Analele Stiintifice ale Universitatii "Alexandru Ioan Cuza" din Iasi - Stiinte Economice*, 2010SE; 25-40.
- ERNST & YOUNG; (2011), "Changes to the Presentation of Other Comprehensive Income - Amendments to IAS 1", Internet Address: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IFRS_Developments_Issue_7/\\$FILE/IFRS_Developments_Issue_7_GL_IFRS.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IFRS_Developments_Issue_7/$FILE/IFRS_Developments_Issue_7_GL_IFRS.pdf), Date of Access: 22.02.2013.
- FERNÁNDEZ, Francisco Sousa and María Mercedes Carro ARANA; (2010), "Effects of Comprehensive Income on ROE in A Context of Crisis: Empirical Evidence for IBEX-35 Listed Companies (2004-2008)", *International Business & Economics Research Journal*, Vol. 9, No. 1; 117-128.
- FERRARO, Olga and Stefania VELTRI; (2012), "A Critical Analysis of the Empirical Researches on Comprehensive Income Value Relevance", *European Journal of Scientific Research*, Vol. 76, No. 4; 587-594.

- FERRARO, Olga; (2011), "Comprehensive Income in Italy: Reporting Preferences and Its Effects on Performance Indicators", *Journal of Modern Accounting and Auditing*, Vol. 7, No. 12; 1315-1328.
- FITZPATRICK, Brian D.; Sudhakar S. RAJU and Anthony L. TOCCO; (2010), "Comprehensive Income Options: A Detriment to Transparency", *International Business & Economics Research Journal*, Vol. 9, No. 8; 21-28.
- JOHNSON, L. Todd; Cheri L. REITHER and Robert J. SWIERINGA; (1995), "Toward Reporting Comprehensive Income", *Accounting Horizons*, Vol. 9, No. 4, Internet Address: http://www.austincc.edu/njacobs/Acct_Theory/Articles/Reporting_Comprehensive.htm, Date of Access: 22.02.2013.
- JORDAN, Charles E. and Stanley J. CLARK; (2002), "Comprehensive Income: How Is It Being Reported and What Are Its Effects?", *The Journal of Applied Business Research*, Vol. 18, No. 2; 1-8.
- KABIR, M. Humayun and Fawzi LASWAD; (2011), "Properties of Net Income and Total Comprehensive Income: New Zealand Evidence", *Accounting Research Journal*, Vol. 24, No. 3; 268-289.
- KAEWPRAPA, Kanok-on and Phapruek USSAHAWANITCHAKIT; (2011), "Effects of Comprehensive Income Reporting on Decision Making Quality of Listed Companies in Thailand", *European Journal of Management*, Vol. 11, No. 4, Internet Address: <http://www.freepatentsonline.com/article/European-Journal-Management/272511387.html>, Date of Access: 22.02.2013.
- KANAGARETNAM, Kiridaran; Robert MATHIEU and Mohamed SHEHATA; (2009), "Usefulness of Comprehensive Income Reporting in Canada", *Journal of Accounting Public Policy*, Vol. 28, No. 4; 349-365.
- KAVAL, Hasan; (2011), "TMS Kapsamında Çeşit Esasına Göre Kâr / Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelirler Tablosu", *E Yaklaşım*; 1-28, İnternet Adresi: <http://www.ozdogrular.com/content/view/17824/>, Erişim Tarihi: 05.03.2013.
- KHAN, Shahwali; (2012), "Volatility, Value Relevance and Predictive Power of Comprehensive Income", Unpublished PhD Thesis, New Zealand: Massey University, Internet Address: <http://mro.massey.ac.nz/handle/10179/4087>, Date of Access: 22.02.2013.
- KING, Thomas E., Alan K. ORTEGREN and Brad J. REED; (1999), "An Analysis of the Impact of Alternative Financial Statement Presentations of Comprehensive Income", *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, Vol. 3, No. 1, Internet Address: <http://www.freepatentsonline.com/article/Academy-Accounting-Financial-Studies-Journal/208883274.html>, Date of Access: 22.02.2013.

- KISHIKAWA, Kouki; Tsutomu KIDOTA and Akira EGASHIRA; (2009), “A Study on a Statement of Comprehensive Income - Relating the Problem of Recycling-”, Internet Address: <http://freedownloadb.com/pdf/a-study-on-a-statement-of-comprehensive-income-37421846.html>, Date of Access: 22.02.2013.
- KUBOTA, Keiichi; Kazuyuki SUDA and Hitoshi TAKEHARA; (2007), “Information Content of Net Income and Other Comprehensive Income: Investigation of Japanese Firms”, 2007 Asian Academic Accounting Association Meeting, 1-44. Internet Address: https://server1.tepper.cmu.edu/Seminars/docs/Kubota_paper.pdf, Date of Access: 22.02.2013.
- LAU KA PIK, Karrie and Alice LEE KAM HA; (2010), “Usefulness of Comprehensive Income Reporting in Hong Kong”, Unpublished A Honours Degree Project, Hong Kong: Hong Kong Baptist University, Internet Address: <http://lib-sca.hkbu.edu.hk/trsimage/hp/07016522.pdf>, Date of Access: 22.02.2013.
- LEE, Yen-Jung; Kathy R. PETRONI and Min SHEN; (2006), “Cherry Picking, Disclosure Quality, and Comprehensive Income Reporting Choices: The Case of Property-Liability Insurers”, *Contemporary Accounting Research*, Vol. 23, No. 3; 655–692.
- LIU, Xiaoyan and Yunan LIU; (2009), “Applying Reporting of Comprehensive Income in China”, *International Journal of Marketing Studies*, Vol. 1, No. 2; 74-77.
- MCCOY, Timothy L.; James H. THOMPSON and Margaret A. HOSKINS; (2009), “Early Evidence of the Volatility of Comprehensive Income and Its Components”, *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, Special Issue, 13, Internet Address: <http://www.freepatentsonline.com/article/Academy-Accounting-Financial-Studies-Journal/209238529.html>, Date of Access: 22.03.2013.
- MITRA, Santanu and Mahmud HOSSAIN; (2009), “Value-Relevance of Pension Transition Adjustments and Other Comprehensive Income Components in the Adoption Year of SFAS No. 158”, *Review of Quantitative Finance and Accounting*, Vol. 33, No. 3; 279-301.
- O’HANLON, John F. and Peter F. POPE; (1999), “The Value-Relevance of UK Dirty Surplus Accounting Flows”, *British Accounting Review*, Vol. 31, No. 4; 459-482.
- ÖRTEN, Remzi; Hasan KAVAL ve Aydın KARAPINAR; (2007), *Türkiye Muhasebe - Finansal Raporlama Standartları (TMS - TFRS)*, Gazi Kitabevi, Ankara.

- ÖZTÜRK, Can; (2009), “2007 Yılında UMS 1: Muhasebesel Değişiklikler ve Yorumlar”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt 11, Sayı 2; 87-106.
- PANDIT, Ganesh M. and Jeffrey J. PHILLIPS; (2004), “Comprehensive Income: Reporting Preferences of Public Companies”, The CPA Journal, Vol. 74, No. 11; 40-41.
- PASCAN, Irina; (2010), “A New Measure of Financial Performance: The Comprehensive Income - Opinions and Debates”, Applied Economics, Business and Development, 186-191, Internet Address: <http://www.wseas.us/e-library/conferences/2010/Tunisia/AEBD/AEBD-31.pdf>, Date of Access: 22.02.2013.
- ROBERTS, Clare and Yue WANG; (2009), "Accounting Harmonization and the Value - Relevance of Dirty Surplus Accounting Flows", Review of Accounting and Finance, Vol. 8, No. 4; 340-368.
- SARIOĞLU, Kerem ve Aslı TÜREL; (2012), “Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına Göre Kapsamlı Gelir (Kâr) Tablosu: Kullanılan Dil Üzerine Eleştiri ve Sunum Şekli Tercihleri Üzerine Bir Araştırma”, Vergi Sorunları Dergisi, Yıl: 35, Sayı: 290; 82-94.
- SFAC No. 3 Elements of Financial Statements of Business Enterprises; (1980), Internet Address: <http://www.fasb.org/jsp/FASB/Page/SectionPage&cid=1176156317989>, Date of Access: 08.03.2013.
- SFAC No. 6 Elements of Financial Statements; (1985), Internet Address: <http://www.fasb.org/jsp/FASB/Page/SectionPage&cid=1176156317989>, Date of Access: 08.03.2013.
- SFAS No. 130 Reporting Comprehensive Income; (1997), Internet Address: <http://www.fasb.org/jsp/FASB/Page/SectionPage&cid=1176156317989>, Date of Access: 08.03.2013.
- SHUTO, Akinobu; Shota OTOMASA and Kazuyuki SUDA; (2009), “The Relative and Incremental Explanatory Powers of Dirty Surplus Items for Debt Interest Rate”, Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, Vol. 18, No. 2; 119-131.
- TFRS 9 Finansal Araçlar; (2011), T.C. Resmi Gazete, 27880, 20 Mart 2011.
- TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu; (2008), T.C. Resmi Gazete, 26966, 13 Ağustos 2008.
- TMS 16 Maddi Duran Varlıklar; (2005), T.C. Resmi Gazete, 26040, 31 Aralık 2005.
- TMS 19 Çalışanlara Sağlanan Faydalar; (2006), T.C. Resmi Gazete, 26124, 30 Mart 2006.

- TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri; (2005), T.C. Resmi Gazete, 26040, 31 Aralık 2005.
- TMS 33 Hisse Başına Kazanç; (2006), T.C. Resmi Gazete, 26122, 28 Mart 2006.
- TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar; (2006), T.C. Resmi Gazete, 26111, 17 Mart 2006.
- TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme; (2006), T.C. Resmi Gazete, 26335, 3 Kasım 2006.
- Türkiye Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğlerde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ Sıra No: 1; (2012), T.C. Resmi Gazete, 28338, 29 Haziran 2012.
- WANG, Yue; Willem BUIJINK and Rob EKEN; (2006), “The Value Relevance of Dirty Surplus Accounting Flows in the Netherlands”, The International Journal of Accounting, Vol. 41, No. 4; 387-405.
- YÜCEL, Göksel. (2006); ““Gelir Tablosu” İfadesi Kesinlikle Değiştirilmelidir”, İzmir SMMM Odası Dayanışma Dergisi, İnternet Adresi: <http://www.gokselyucel.net/gelir-tablosu-ifadesi-kesinlikle-degistirilmelidir/>, Erişim Tarihi: 18.06.2013.
- ZULCH, Henning and Paul PRONOBIS; (2010), “The Predictive Power of Comprehensive Income and Its Individual Components under IFRS”, HHL-Arbeitspapier, HHL Working Paper No. 95, İnternet Address: <http://www.hhl.de/fileadmin/texte/publikationen/arbeitspapiere/hhlap0095.pdf>, Date of Access: 22.02.2013.